

KOVÁCS PETRA¹**Lengyel Repülőkötelékek a Királyi Légierő Állományában
(1940-1945)****Polish Squadrons in the Royal Air Force (1940-1945)****Absztrakt**

Köztudott, hogy a második világháborúban Lengyelország igen nehéz helyzetbe került. Az állam német megszállás alá került, a kormány és a katonák jelentős része külföldre emigrált. Így kerültek a lengyel pilóták Angliába, ahol a Királyi Légierő tagjaiként harcolhattak Anglia szabadságáért. Összesen 17 lengyel repülőszázad alakult meg 1940-1945 között. Jan Zumbach, Miroslaw Ferić, Josef František – csak pár név a legjobbak közül, ám Anglia igen sokat köszönhetett nekik. Mégis az egyik lengyel repülőszázad jele sem szerepel az angliai csata emlékművén.

Kulcsszavak: lengyel; angliai csata; repülőkötelékek; II. világháború

Abstract

All we know, that Poland was in a hard situation during the second world war. It was occupied by Germany, the government and the soldiers had to emigrate from the country. Most of Polish pilots arrived to Great-Britain where they could fight for Britain's freedom as a member of Royal Air Force. Between 1940 and 1945 were formed 17 Polish Squadrons. Jan Zumbach, Miroslaw Ferić, Josef František – few names of the aces, but England owes those Polish fliers. In spite of all these, the sign of their squadrons' are not on the Battle of Britain Memorial.

Keywords: polish, battle of Britain, squadrons, II. World War

¹ Nemzeti Közszolgálati Egyetem- National University of Public Service, E-mail: kovpet1991@gmail.com, ORCID: 0000-0002-6783-0979

1. A LEGFONTOSABB TÖRTÉNELMI ELŐZMÉNYEKBŐL

Már az első világháborút lezáró békerendszerek megkötésekor tudni lehetett, hogy ennek a háborúnak még nincs vége. Foch marsall kijelentése szerint: „*Ez nem béke, csak húsz évre szóló fegyverszünet.*”² Sajnos, nem sokat tévedett!

A második világháború kirobbanásához több ok is vezetett. Így – többek között –, a már fent említett Párizs környéki békeszerződések létrejötte; Németország kilépése a Népszövetségből (1933); a modern német haderő létrehozása; a Saar-vidék népszavazás útján történt Németországhoz kerülése; a spanyol polgárháború kitörése 1936-ban, ami a németeknek – is, például a szovjetek és az olaszok mellett – lehetőséget teremtett az új, modern fegyverek, harci eszközök és eljárások kipróbálására.

Továbbá: 1938 márciusában Ausztriát a Német Birodalomhoz csatolták (Anschluss), szeptemberben pedig a müncheni egyezmény eredményeként Németország további területekre tett szert (a Szudéta-vidék elcsatolása).

Mindezen intézkedések után Hitler figyelme Gdańsk/Danzig városa felé terelődött. Tudta, hogy a szovjetekkel megegyezik a véleményük Lengyelországról, így Joachim von Ribbentrop külügyminiszter egyezséget ajánlott fel nekik. Így jött létre 1939. augusztus 23-án az ún. Molotov-Ribbentrop paktum, melyben felosztotta a két nagyhatalom egymás között Közép-Európát, s a titkos záradéka pedig Lengyelország halálos ítélete azzal, hogy Moszkva jogot kapott a Szovjetunió határainak a Bug folyóig való előretolásához.

Németország 1939. szeptember 1-jén lerohanta Lengyelországot, ezzel kitért a második világháború. A szeptemberi hadjárat során módszeresen támadták a nagyvárosokat, katonai bázisokat, repülőtereket, és szinte akadálytalanul eljutottak Varsóig. Szeptember 17-én a szovjet hadsereg is megtámadta Lengyelországot. (Bár ez mai napig kérdés, hogy Sztálin miért csak ekkor avatkozott bele a háborúba.³) Lengyelországot teljesen váratlanul érte a német támadás, így védekezni sem tudott ellene. A lengyel állam totálisan szétesett, az országban káosz uralkodott, a kormánynak menekülnie kellett. Így, a szovjet támadás után a lengyel kormány áttette székhelyét Romániába. A román kormány azonban német nyomásra megtiltotta szabad mozgásukat az országon belül, így Ignacy Mościcki – Lengyelország akkori elnöke – átadta Władysław Raczkiewicznek a hatalmat, aki ekkor Párizsban tartózkodott, majd a kormány többi tagja is lemondott. 1939. szeptember 30-án Raczkiewicz megbízta Władysław Sikorski tábornokot,⁴ hogy hozzon létre egy új lengyel

² Churchill, Winston S: A második világháború. Első kötet, Európa könyvkiadó, Budapest, 1989, 11. o.

³ Szokolay Katalin: Lengyelország története, Balassi Kiadó, Budapest, 1996, 173–175. o.

⁴ Lengyel tábornok, politikus. (1881–1943) 1922–23-ban volt miniszterelnök. 1939 szeptemberétől a lengyel összeomlást követően a lengyel emigráns kormány miniszterelnöke, az emigráns lengyel csapatok főparancsnoka. Repülőszerecséltenségére mai napig nincs válasz.

(Forrás: <https://www.britannica.com/biography/Wladyslaw-Sikorski> Letöltve: 2017. február 14.)

kormányt. *Ezáltal Lengyelország, mint állam nem szűnt meg, hanem területe nélküli államként működött tovább.*

Az 1939. szeptember 30-án Párizsban megalakult lengyel kormány kijelölt tagjai voltak: Władysław Sikorski, a Miniszteri Tanács elnöke, hadügyminiszter; Stanisław Stroński, a Miniszteri Tanács elnökhelyettese; August Zaleski külügy-, Jan Stańczyk, népjóléti- és Adam Koc pénzügyminiszter.⁵

A kormány 1940 nyaráig Párizsban székelt, majd Franciaország összeomlása után Winston Churchill miniszterelnök meghívására áttette székhelyét Londonba. 1940. augusztus 5-én a britek és lengyelek között szerződés született egy lengyel haderő felállításáról, így nemsokára, Marian Kukiel tábornok szervezése alatt megindult az I. lengyel hadtest felállítása Skóciában.⁶

1940. február 22-én kiadtak egy rendeletet a Lengyel Légierő megszervezéséről. Józef Zajac tábornok kidolgozott egy új tervet a katonai és légügyi hatóság létrehozására.⁷ Az 1939. szeptemberi hadjárat után a légierő legénységének nagy részének emigrálnia kellett Lengyelországból. Ezek után megkezdtek az evakuációs útvonalak kidolgozását Franciaország felé. Az alábbi lehetőségeket dolgozták ki:

„Tengeri útvonal. A romániai Bałczik és Konstanca kikötőjétől Máltán keresztül Marseille-ba.

Szárazföldi-tengeri út. Eleinte szárazföldi úton Jugoszláviába és Görögországba, ahol Pireusz és Split kikötőjéből haladnak tovább Marseille-be a tengeren keresztül.

Szárazföldi út. Jugoszlávián és Olaszországon keresztül Lyonba. Főként a kezdeti időszakban használták ezt az útvonalat, amikor még az olaszok lehetővé tették az átkelést a saját földjükön.

Kombinált út 1. A balti államokból először átrepültek Svédországon keresztül Hollandiába, onnan pedig szárazföldi úton Franciaországba.

Kombinált út 2. A balti államokból tengeri vagy légi úton eljutottak Svédországba. Aztán szárazföldi úton Norvégiába, ahonnan áthajóztak Nagy-Britanniába, majd Franciaországba⁸

Az első pilóták 1939 szeptemberének végén érkeztek Franciaországba.⁹

5

<http://www.pilsudski.org/archiwa/dokument.php?nonav=1&nrar=701&nrzesp=9&sygn=10&handle=701.180/984> Letöltve: 2017. január 26.

⁶ Szokolay: i. m. 179. o.

⁷ Belcarz, Bartłomiej: *Polskie Lotnictwo we Francji*, Stratus, Sandomierz, 2002, 39. o.

⁸ Belcarz: i. m. 41. o.

⁹ Belcarz: i. m. 46. o.

2. LENGYEL PILÓTÁK A KIRÁLYI LÉGIERŐ (ROYAL AIR FORCE – RAF) KÖTELÉKÉBEN

Az első lengyel pilóták 1940-ben érkeztek Angliába. Churchill miniszterelnök eleinte nem tudta eldönteni, hogy Angliára nézve ez jó-e vagy sem. Amint az emlékirataiból kiderült, szorosabbra szeretne volna fűzni a viszonyt a Szovjetunióval, és összefogni Németország ellen egy brit-francia-orosz szövetséggel. Erre több próbálkozást is tett. Megpróbálta megszerezni a Balti-tenger kikötői felett az uralmat, hogy majd onnan támadja meg Németországot, de ez nem sikerült neki, mivel Németország megtámadta Franciaországot, így a haderejének jelentős részét Franciaország megsegítésére kellett fordítania. Mikor látta, hogy reménytelen a helyzet, és Franciaország kapitulálni kényszerül, elkezdte megszervezni az angol-francia csapatok kimenekítését a Dunkerque kikötőjén keresztül, melyet sikeresen véghez is vitt.¹⁰

A franciaországi hadszíntéren a lengyelek is kivették a részüket. *„Franciaország védelmében hatezer lengyel esett el vagy sebesült meg, s húszezer lengyel katonát sikerült a brit szigetekre evakuálni. A 2. gyalogos lövészhadosztály átvonult Svájcba, ahol internáltak, míg a többi lengyel alakulat feloszlott.”*¹¹ Az angol katonákkal együtt őket is kimenekítették Angliába.

Nagy-Britannia az *„Utolsó remény szigete”*¹² volt számukra. Egy részüket betagolták a Brit Királyi Hadseregbe, főként pilótákat, hiszen igen képzettek voltak, és az 1939-es Varsoói, majd később Franciaország védelméért vívott háború után nagyon jól tudták, mire számítsanak a németektől. Megérkezésük után a Royal Air Force tagjaival együtt kiképzésben részesültek, megtanulva annak sajátos kötelékrepülési alakzatait, támadási módszereit, illetve a technikai tréningek mellett elsajátították a repüléssel kapcsolatos angol szavakat. A legnagyobb probléma ugyanis az volt, hogy a lengyelek nem beszéltek angolul. Több órát töltöttek azzal, hogy a jelszavakat, illetve legfontosabb szak- és álszavakat megtanulják helyesen kiejteni, illetve használni. Ilyen szavak voltak például: *„angels”* – ezer láb magasság, *„pancake”* – leszállás, illetve *„bandits”* – ellenséges gépek a láthatáron.¹³ 12-ig tanultak meg számolni annak köszönhetően, hogy az órához viszonyították az ellenségés gépek helyzetét.

1940. július 13-án megalakult az első lengyel vadászrepülő-század, a 302. „Poznański”. Az alegység két rajból állt: „A” és „B” raj, melynek vezetője repülőszázados illetve repülő őrnagy lehetett. 24 gépből állt a század (12 bevethető és 12 tartalék), valamint 25 pilótából. A kiképzést július 23-án kezdték Hawker „Hurricane” MK I. típusú gépeken. A repülőszázad

¹⁰ Churchill, Winston S: i.m. 122. o.

¹¹ Kovács István: Csoda a Visztulánál és a Balti-tengernél. Európa Kiadó, Budapest, 2006. 197. o.

¹² Lengyelül: „Wyspa ostatni nadziei”. Gretzyngier, Robert – Matusiak, Wojtek: Polacy w obronie Wielkiej Brytanii, Wydanie I., Dom Wydawniczy REBIS, Poznań, 2007. 21. o.

¹³ Gretzyngier, Robert – Matusiak, Wojtek: i. m. 22. oldal

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

parancsnoka Mieczysław Mümler rep. őrnagy, a rajok vezetői Piotr Łaguna és Franciszek Jastrzębski rep. százados volt.¹⁴

A második vadászrepülő század a 303. „Warszawski im. Tadeusz Kościuszko” volt. 1940. augusztus 2-án alapították, és már augusztus 3-án megkezdték a kiképzést először Miles „Master”, majd Hawker „Hurricane” gépeken. Zdzisław Krasnodębski rep. őrnagy volt a parancsnoka a századnak, az „A” raj vezetője Witold Urbanowicz főhadnagy, a „B” rajé pedig Tadeusz Opulski rep. százados, majd Ludwig Paszkiweicz rep. főhadnagy. A 303. repülőszázadnak voltak angol vezetői is. A parancsnok Ronald Kellett őrnagy, a rajok vezetői Athol Forbes főhadnagy és John Kent főhadnagy, az információs tiszt J. Nicholls hadnagy.¹⁵

A 306. „Toruński” repülőszázadot 1940. augusztus 28-án hozták létre Blackpoolban. Parancsnoka Tadeusz Henryk Rolski rep. százados, a rajok vezetői Jerzy Zaremba rep. százados, és Fr. Skiba rep. főhadnagy és Tenant főhadnagy voltak. A kiképzés után a repülőszázad csatlakozott a harcoló kötelékekhez, de 1940 végéig egyetlen ellenséges gépet sem lőttek le.

1940. szeptember 12-én Speke repülőterén megalakult a 308. „Krakowski” vadászrepülő-század, Stefan Laszkiewicz százados és az angol Davies őrnagy közös parancsnoklása alatt. A rajok vezetőit Youngusbandi főhadnagy és Mieczysław Wiórkieicz százados, valamint Young főhadnagy és Stefan Janus rep. főhadnagy adták. A repülőszázad tolmácsa Stefan Kleczyński főhadnagy, a technikus pedig Franciszek Gomułski mérnök (mk.) százados volt. Stefan Laszkiewicz százados halála után Walerian Jesionowski százados lett a század parancsnoka.¹⁶

1940. november 23. és 1941 januárja között hozták létre a 309. „Ziemia Czerwieńska” repülőszázadot, melynek Zygmunt Pistlal ezredes lett a parancsnoka.¹⁷

1941. január 8-án megalakult a 315. „Dębliński”, 1941. február 15-én a 316. „Warszawski” és 1941. február 20-án a 317. „Wileński” repülőszázad. Még ugyanezen évben megszerveződött az 1. Lengyel Vadászrepülő Wing, aminek Witold Urbanowicz alezredes lett a parancsnoka.

1940. augusztus 24-én Stanisław Pietraszkiewicz hadnagy segítségével Blackpoolban megalakult a 307. „Lwowski Pucharzy” éjszakai vadászrepülő-század. Kirton repülőterén kezdték a kiképzést Boulton Paul „Defiant” Mk I. repülőgépeiken. A rajok parancsnokai Bronisław Kazimierz, Kosiński százados, valamint Władysław Szcześniewski százados lett.

¹⁴ Cumft, Olgierd ; Kujawa, Hubert Kazimierz : Księga lotników polskich-poległych, zmarłych i zaginionych. Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa, 1989. 56. o.

¹⁵ Cumft, Olgierd ; Kujawa, Hubert Kazimierz : i. m. 57. o.

¹⁶ Cumft, Olgierd ; Kujawa, Hubert Kazimierz : i. m. 60. o.

¹⁷ Cumft, Olgierd ; Kujawa, Hubert Kazimierz : i. m. 61. o.

A század angol vezetőjévé George C. Tomlinson őrnagyot nevezték ki. Október 10-én 12 pilótát és Szcześniewski századost hadgyakorlatra vezényelték a 303-as repülőszázadhoz, a maradék legénységet pedig a Királyi Légierő vadászrepülő-századaihoz.

1940-ben az alábbi bombázórepülő-századokat hozták létre: a 300. „Ziemi Mazowieckiej”-t, a 301. „Ziemi Pomorskiej”-t, a 304. „Ziemi Ślanskiej”-t és a 305. „Ziemi Wieklopolskiej”. A 300. és 301. repülőszázadot 1940. augusztus 23-án átirányították Swinderby repterére. Ez év december 22-ről 23-ára virradó éjszakáján Antwerpenbe repültek. Ezalatt az idő alatt a 304. és 305. repülőszázad befejezte a kiképzését és Syerston repterére vezényelték őket.

A lengyel pilóták 1940-ben összesen 97 bevetésen vettek részt. 1941-ben fontosabb német városokat bombáztak, mint például Frankfurt, Bréma, Hamburg.¹⁸

3. A – TALÁN – LEGNÉPSZERŰBB REPÜLŐSZÁZAD RÖVID TÖRTÉNETE

A lengyelek körében a legtöbbet emlegetett repülőszázad a 303. volt, amely a legeredményesebben küzdött az Angliai csatában. A század ennek ideje alatt a northolti repülőbázison állomásozott. Parancsnokaik angol részről: Ronald Kellat őrnagy, John Kent főhadnagy, vagy, ahogy a lengyelek hívták „Kentowski” kanadai származású pilóta és Athol Forbes főhadnagy, míg lengyel részről: Zdzisław Krasnodębski őrnagy, Witold Urbanowicz főhadnagy voltak.¹⁹ A háború során Kent rep. százados végig támogatta őket, nagyszerű kapcsolatot ápolott pilótáival. Erre jó példa, hogy míg a pilóták angolul tanultak, ő igyekezett a legfontosabb szavakat megtanulni lengyelül. Ekkor ragadt rá a Kentowski név is. Mindig büszke volt pilótáira, erre az angol vezetők is felfigyeltek. Ennek eredményeként látogatást tett Northoltban Sir Hugh Dowding repülőmarsall és Churchill miniszterelnök is. John Kent így emlékezik vissza a pilótákra:

" Nem tudom elmondani, mennyire büszke vagyok, hogy kiváltságosként részt vehettem a 303. Repülőszázad létrehozásában, vezetésében és később a nagyszerű Lengyel Wing haderejének vezetésében is. Akkoriban kialakult bennem a csodálat, a tisztelet és a valódi szeretet ezek felé a figyelemre méltó férfiak felé, melyet soha nem vesztettem el. Barátságot kötöttem velük huszonöt évvel ezelőtt, és ezért vagyok a leghálásabb.

*Nekünk, akiknek volt lehetőségük velük együtt repülni és harcolni, soha nem fogjuk elfelejteni, és Britanniának sem szabad soha elfelejteni, hogy mekkora hűséget, odaadást és áldozatot köszönhet ezeknek a lengyel pilótáknak. Ők voltak a legerősebb szövetségeseink a legsötétebb napjainkban, és erre mindig emlékezni kell.*²⁰

¹⁸ Cumft, Olgierd ; Kujawa, Hubert Kazimierz : i. m. 69. o.

¹⁹ http://www.polishsquadransremembered.com/303/303_story.html Letöltve: 2017. január 26.

²⁰ <http://www.polishsquadransremembered.com/303/303Squadron.html> Letöltve: 2017. január 26.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

Miután megalakult a repülőszázad, Blackpoolban megkezdődött a pilóták kiképzése, átképzése. Különböző biciklis gyakorlatokon keresztül sajátították el a kötelékrepülés módját, megtanulták hogyan támadjanak egységesen. Miután Witold Ubranowicz – az egyik legkiemelkedőbb pilóta, később repülő dandártábornok – kiharcolta a pilótái számára, megkezdheték a repülést az alakulat Hurricane típusú gépein.²¹ Augusztus 30-án kötelékrepülési gyakorlat közben Ludwik Paszkiewicz főhadnagy ellenséges repülőgépeket észlelt Northolt közelében, jelentette, majd támadásba lendült a század többi tagjával együtt. A németek 10, a lengyelek két gépet veszítettek, de pilótáik idejében katapultáltak, és szerencsésen földet értek.

Másnap már éles bevetésen vettek részt, ahol a lengyelek igen nagy hatékonysággal és sikerrel vették fel a harcot a Luftwaffe ellen. Már az első héten 40 biztos és 12 valószínűleg lelőtt²² német gépet könyvelhettek el a harci naplóban.²³ A háború alatt végig igen eredményesen küzdöttek, folyamatosan bevetésen voltak, és ugyanakkora lelkesedéssel és hévvel harcoltak, mintha a saját hazájukról lett volna szó. Úgy tartották, ha megvédi Angliát, akkor Anglia segít nekik visszaszerezni Lengyelországot.

1940 októberében a századot áthelyezték Leonfieldbe, év végén pedig Kellett rep. őrnagy, valamint Kent és Forbes rep. századosok távoztak tőlük. 1941-ben a század továbbra is folytatta a harcot a németek ellen, új taktikákat, harcászati eljárásokat dolgoztak ki a hatékonyabb védelem és támadás eléréséhez. Ebben az évben 46 gépet lőttek le a harcok során, és 20 Spitfire gépet veszítettek.

1942-ben a harcok folytatódtak, s áthelyezték őket először a mai Lincolnshirebe, majd Redhillbe Dél-London területére. Ez évben 21 ellenséges gépet lőttek le, 10 pilótát veszítettek, ebből négyet a harcok során, kettő balesetben halt meg, négy pedig fogságba esett.

1943-ban a lengyelek elsősorban kiképzéseken vettek részt, illetve folyamatos készenlétben voltak. Januárban Franciaországban vetették be őket egy kisebb csatában, majd júniusban visszahelyezték őket Northoltba az I. Lengyel Repülő Winghez. Ismét igen nagy sikerrel vették fel a harcot a németek ellen, hiszen az év végén 203 lelőtt gépet könyvelhettek el. 1943 novemberében a 307. és 346. lengyel repülőszázaddal együtt a Brit Légvédelem (Air Defences of Great Britain) részét képezték Észak-Írország területén.

1944. április végén áthelyezték őket a 142. Vadászipülő Winghez Londontól nem messze. A harcok során öt pilótát veszítettek el, ebből egyet baleset során, három pedig fogságba került.

²¹ A The Untold Battle of Britain című filmben láthatunk erről egy részt.

²² Gretzyngier, Robert – Matusiak, Wojtek: i. m. 514-517 o.

²³ Kovács István: i. m. 198-201. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

1945-ben átvezényelték őket Hollandiába. Ekkor a háború már a végéhez közeledett, így egyre kevesebb bevetésben vettek részt. 1946 februárjától a repülőszázad feloszlásáig (1946 decembere) Witold Łokuciewski repülő őrnagy vezette a repülőszázadot.²⁴ A legkiemelkedőbb pilótái Jan Zumbach, Mirosław Ferić, Witold Łokuciewski rep. őrnagy, Zdzisław Krasnodębski, és Witold Ubranowicz voltak. Nos, mindezek alapján.

4. AKIKRŐL KÜLÖN IS MEG KELL EMLÉKEZNÜNK

Witold Łokuciewski (1917-1990) Dęblinben végezte a repülőtisztai iskolát, majd Varsóba került a 112. repülőszázadhoz. Harcolt a varsói csatában 1939-ben, később ő is kikerült Franciaországba, és részt vett a franciaországi háborúban. Ezután Angliába ment a 303. repülőszázadba. A háború végén repülő őrnagyként, repülőszázad-parancsnokként szerelt le. Nyolc lelőtt gépet, három és fél „talán” lelőtt gépet könyvelhetett el magának. A háború végén visszatért Lengyelországba, két évig a Świdnikben működő Aeroklub oktatója volt. 1949-ben politikai okok miatt eltiltották a repüléstől, és még a repülőtereket sem közelíthette meg. 1974-ben vonult nyugdíjba. Kitüntetései: Virtuti Militari Ezüstkereszt, a lengyel Krzyż Waleczny háromszor, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski, Distinguished Flying Cross és a francia Croix de Guerre.²⁵

Jan Zumbach (1915-1986), akit csak Johnny-nak, vagy Donaldnak becéztek – a repülőjére festett Donald kacska miatt.²⁶ Dęblin-i tanulmányainak elvégzése után a 111. vadászrepülő-századhoz csatlakozott, majd részt vett a franciaországi háborúban, ezután Angliába került a 303. repülőszázadhoz, aminek egyik legkiválóbb pilótája lett. 12 és 1/3 biztos, valamint öt „lehetséges” találat, egy megsebesített gép fűződik a nevéhez. Kitüntetései: Vituti Militari Ezüstkereszt, a lengyel Krzyż Waleczny (négyszer), kétszer pedig az angol Distinguished Flying Cross. A háború után leszerelt, mint repülő őrnagy. Svájcba emigrált, és csempészettel foglalkozott. Franciaországban halt meg.²⁷

Mirosław Ferić (1915-1942) Dęblinben tanult, majd a 111. vadászrepülő-századhoz került. Részt vett a varsói csatában 1939-ben. Hosszas megpróbáltatások után 1940-ben jelentkezett a 303. repülőszázadhoz. 9 és 1/3 biztos, 1 nem bizonyított találattal büszkélkedhetett, egy BF–109-est pedig eltalált.

1942. február 14-én gyakorlórepülése során túl alacsonyan manőverezett a Spitfire II-es gépével, aminek szárnya letört, így a földbe fűrődött. Ferić azonnal meghalt. Kitünteté-

²⁴ http://www.polishsquadransremembered.com/303/303_story.html Letöltve: 2017. január 26.

²⁵ <http://www.polishairforce.pl/lokuciewski.html> Letöltve: 2017. január 26.

²⁶ Olson, Lynne–Cloud, Stanley: Sprawa honoru-dywizjon 303 Kościuszkowski, Warszawa, 2004, 117.o.

²⁷ <http://www.polishairforce.pl/zumbach.html> Letöltve: 2017. január 26.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

sei: Vitruvi Militari Ezüstkereszt kétszer, a lengyel Krzyż Waleczny, illetve az angol Distinguished Flying Cross is.²⁸

Witold Urbanowicz (1908-1996) parasztcsalád gyermekeként született. Modlin-ban végezte el a gimnáziumot, majd 1932-től ő is Dęblinben tanult. Először a 113., majd a 111. repülőszázadhoz került. A németek 1939-es támadása során lelőtték repülőgépet, de sikeresen landolt a repülőtéren. Először Romániába, majd Franciaországba került ő is, végül elérte Angliát, ahol a 601. repülőszázadhoz csatlakozott. Később átkerült a 303. Kościuszko repülőszázadhoz az A-század parancsnokaként. 1941-ben kiment az Amerikai Egyesült Államokba, ahol az American Airlines-nál dolgozott. 1996-ban halt meg New Yorkban. 17 biztosan lelőtt (ebből 15 az Angliai csatában) és egy „talán” lelőtt gépet könnyelhetett el. Kitüntetései: Virtuti Militari Ezüstkereszt, a lengyel Krzyż Waleczny (négyeszer), Distinguished Flying Cross, illetve amerikai Air Medal.²⁹

Zdzisław Krasnodębski (1904-1980). Dęblin-i tanulmányai után ő is csatlakozott a 111. repülőszázadhoz. Részt vett a varsói csatában, ahol lelőtték, de kiugrott a gépből és túlélte. A franciaországi csata után szintén Angliába került a 303. repülőszázadhoz. Az Angliai csata során ismét lelőtték, de ezt is túlélte. A háború után Dél-Afrikába került, majd Kanadába költözött feleségével. 1956-ban megkapta a kanadai állampolgárságot. Torontóban halt meg. Kitüntetései: a lengyel Krzyż Waleczny, Krzyż Komandorski Orderu Odrodzenia Polski, és a Krzyż Waleczny.³⁰

Bár nem lengyel, mégsem szabad megfeledkeznünk a 303-asok legkiválóbb pilótájáról, *Josef Františekről* sem! 1914-ben született a csehországi Prostějov-ban. 1934-ben csatlakozott a helyi légierőhöz, majd Csehszlovákia német megszállása után Lengyelországba ment, ennek lerohanást követően pedig Romániába, Franciaországba, majd őt is Angliába menekítették. Az Angliai csatában az ő érdeme volt a legtöbb lelőtt német gép, összesen 17. 1940. október 8-án halt meg. Légi balesetének körülményei máig tisztázatlanok. Egyesek úgy vélik, hogy a barátnőjének akarta bemutatni műrepülőtudását, mások szerint a harcok okozta kimerültség és fáradtság vezetett a tragédiához.³¹ Kitüntetései: Croix de Guerre, Virtuti Militari Ezüstkereszt, Krzyż Walecznych (háromszor) és az angol Distinguished Flying Cross.³²

Bár Winston Churchill megígérte a lengyeleknek, hogy Anglia soha nem fog megfeledkezni hősiességükről, mégis 1946-ban a Londonban VI. György király előtt elvonuló tizenöt kilométeres menetben a szövetséges és ellenálló harminc nemzet képviselői között nem szerepeltek a lengyelek. Egyedül Witold Urbanowicz nézte végig a menetet a tömegben

²⁸ <http://www.polishairforce.pl/feric.html> Letöltve: 2017. január 26.

²⁹ <http://www.polishairforce.pl/urbanowicz.html> Letöltve: 2017. január 26.

³⁰ <http://www.polishairforce.pl/krasnodedbski.html> Letöltve: 2017. január 26.

³¹ <http://fcafa.wordpress.com/2010/07/24/josef-frantisek/> Letöltve: 2017. január 26.

³² <http://www.bbm.org.uk/airmen/František.htm> Letöltve: 2017. január 26.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

elvegyülve. Ez a tény is visszavezethető arra, hogy a brit miniszterelnök – amíg hazája érdekei megkivánták – igyekezett a Szovjetunióval szorosabb viszonyt ápolni, ezért még Lengyelországot is átengedte Sztálinnak azáltal, hogy nem avatkozott közbe a lengyelországi eseményekbe 1939-ben, bármennyire is várták a lengyelek a nyugati segítséget, és később is szintén szemet hunyt a keleti politika felett.

1993-ban a II. Erzsébet királynő által leleplezett doveri emlékművön – melyet az Angliai csatában részt vett RAF repülőosztályai tiszteletére emeltek, nem szerepel sem a 302., sem a 303. repülőszázad címere. Mikor erre rákérdeztek, egyszerűen ennyi volt rá a válasza: „Elfelejtették.”³³ Pedig ekkor már Sztálin 40 éve halott volt!

FELHASZNÁLT IRODALOM

1. Belcarz, Bartłomiej: *Polskie Lotnictwo we Francji*, Stratus, Sandomierz, 2002
2. Churchill, Winston S.: *A második világháború. Első kötet*, Európa könyvkiadó, Budapest, 1999
3. Cumft, Olgierd ; Kujawa, Hubert Kazimierz :*Księga lotników polskich-poległych, zmarłych i zaginionych*. Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, Warszawa, 1989.
4. Gretzyngier, Robert; Matusiak, Wojtek: *Polacy w obronie Wielkiej Brytanii*, Wydanie I., Dom Wydawniczy REBIS, Poznań, 2007.
5. Groehler, Olaf: *A légi háborúk története*, Második, átdolgozott kiadás, Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó, Budapest, 1983.
6. Kovács István: *Csoda a Visztulánál és a Balti-tengernél*, Európa Kiadó, Budapest, 2006
7. Szokolay Katalin: *Lengyelország története*, Balassi Kiadó, Budapest, 1996
8. Olson, Lynne; Cloud, Stanley: *Sprawa honoru-Dywizjon 303 Kościuszkowski, Zapomniani bohaterowie II wojny światowej*, Wydawnictwo Albatros, Warszawa, 2004

INTERNETES FORRÁSOK

1. <http://www.bbm.org.uk/airmen/Frantisek.htm> Letöltve: 2017. január 26.
2. <https://www.britannica.com/biography/Wladyslaw-Sikorski> Letöltve: 2017. február 14.
3. <http://fcafa.wordpress.com/2010/07/24/josef-frantisek/> Letöltve: 2017. január 26.
4. <http://www.pilsudski.org/archiwa/dokument.php?nonav=1&nrrar=701&nrzesp=9&sygn=10&handle=701.180/984> Letöltve: 2017. január 26.
5. http://www.polishsquadronsremembered.com/303/303_story.html Letöltve: 2017. január 26.
6. <http://www.polishsquadronsremembered.com/303/303Squadron.html> Letöltve: 2017. január 26.
7. <http://www.polishairforce.pl/lokuciewski.html> Letöltve: 2017. január 26.
8. <http://www.polishairforce.pl/zumbach.html> Letöltve: 2017. január 26.
9. <http://www.polishairforce.pl/feric.html> Letöltve: 2017. január 26.

³³ Kovács István: i.m.: 202–203. o.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2017. X. évfolyam 1. szám

10. <http://www.polishairforce.pl/urbanowicz.html> Letöltve: 2017. január 26.
11. <http://www.polishairforce.pl/krasnodebski.html> Letöltve: 2017. január 26.